



Justitsministeriet

Lovafdelingen

Dato: 11. oktober 2006
Kontor: Procesretskontoret
Sagsnr.: 2006-740-0187
Dok.: KHE40633

KOMMENTERET OVERSIGT

over

Høringssvar vedrørende Retsplejerådets betænkning nr. 1468/2005 om reform af den civile retspleje IV (Gruppesøgsmål mv.)

I. Høringen

Retsplejerådets betænkning nr. 1468/2005 om reform af den civile retspleje IV (Gruppesøgsmål mv.) (herefter "betænkningen"), som lovforslaget bygger på, har været sendt til høring hos følgende myndigheder og organisationer:

Præsidenterne for Østre og Vestre Landsret, Sø- og Handelsretten, Københavns Byret og retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde, Domstolsstyrelsen, Procesbevillingsnævnet, Rigsadvokaten, Rigspolitichefen, Forbrugerombudsmanden, Dommerforeningen, Dommerfuldmægtigforeningen, HK Landsklubben Danmarks Domstole, Advokatrådet, Landsforeningen af beskikkede advokater, Foreningen Danske Inkassoadvokater, Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige, Amtsrådsforeningen, Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune, Frederiksberg Kommune, Akademikernes Centralorganisation, Danmarks Jurist- og Økonomforbund, Danmarks Rederiforening, Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Ejendomsmæglerforening, Dansk

Handel & Service, Dansk Industri, Dansk InkassoBrancheForening, Dansk Retspolitisk Forening, Danske Speditører, De Danske Patentagenters Forening, Det Danske Voldgiftsinstitut, 3F Fagligt Fælles Forbund, Finansrådet, Forbrugerrådet, Forenede Danske Motorejere, Foreningen af Registrerede Revisorer, Foreningen af Statsamtænd, Foreningen af Statsamtsjurister, Foreningen af Statsautoriserede Revisorer, Forsikring & Pension, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd, Handels- og Kontorfunktionærernes forbund i Danmark, HTS Interesseorganisationen, Håndværksrådet, Institut for Menneskerettigheder, Københavns Retshjælp, Københavns Universitet, Landsorganisationen i Danmark, Liberale Erhvervs Råd, Realkreditrådet, Syddansk Universitet, Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed, Århus Retshjælp og Århus Universitet.

Justitsministeriets bemærkninger til høringssvarene er anført med kursiv.

II. Høringssvarene

1. Generelt om gruppesøgsmål

Sø- og Handelsretten, Københavns Byret og retterne i Århus, Odense, Ålborg og Roskilde, Domstolsstyrelsen, Rigsadvokaten, Rigspolitechefen, Dommerforeningen, Dommerfuldmægtigforeningen, Kommunernes Landsforening, Københavns Kommune, Dansk Ejendomsrådgiverforening, Det Danske Voldgiftsinstitut, Foreningen af Registrerede Revisorer, Foreningen af Statsamtænd, Foreningen af Statsamtsjurister, Syddansk Universitet, Voldgiftsnævnet for Bygge- og Anlægsvirksomhed og Århus Universitet har ikke bemærkninger til Retsplejerådets forslag om at indføre regler om gruppesøgsmål i dansk ret.

Forbrugerombudsmanden er af den klare opfattelse, at der er behov for at indføre gruppesøgsmål i Danmark. Masseproducerede varer, standardisering af aftalevilkår, en øget brug af gebyrer samt ikke mindst den teknologiske udvikling har medført, at mange forbrugere eller mindre erhvervsdrivende står med ensartede krav, der hver især er så små, at det ikke kan betale sig at indbringe disse for retten, men som tilsammen udgør betydelige beløb for modparten.

Forbrugerombudsmanden kan tilslutte sig Retsplejerådets tilkendegivelse om, at civilprocessen må tilpasses udviklingen i samfundet og dermed søgsmålsbehovet for typiske massekrav i bl.a. forbrugersager. Som anført af Retsplejerådet er adgangen til domstolene en retssikkerhedsgaranti for den enkelte, og adgangen må derfor som udgangspunkt også sikres for individuelt uprocesbare krav, så længe det er muligt at tilrettelægge en effektiv og forsvarlig behandling af kravene.

Forbrugerombudsmanden deler ikke den frygt, der fra tid til anden har været fremsat fra forskellige side om, at adgangen til gruppesøgsmål vil medføre amerikanske tilstande i dansk ret med

mange søgsmål og meget store erstatninger. Som anført af Retsplejerådet er der med den foreslåede ordning ikke tale om en ændring af de materielle regler, herunder erstatningsretten, og der er derfor ikke noget grundlag for en sådan udvikling.

Advokatrådet kan overordnet set tilslutte sig Retsplejerådets forslag om at indføre regler om gruppesøgsmål i dansk ret. Advokatrådet bemærker, at det kan være svært på forhånd at bedømme, om der er et egentligt behov for regler om gruppesøgsmål i Danmark, men på baggrund af Retsplejerådets redegørelse findes det ikke at kunne udelukkes. Ved at foreslå tilmeldingsmodellen som hovedregel og stille krav om rettens godkendelse af grupperepræsentanten findes der at være taget hensyn til de væsentligste retssikkerhedsmæssige betænkeligheder, som gruppesøgsmål kunne give anledning til.

Danmarks Rederiforening kan ikke tilslutte sig de begrundelser, Retsplejerådet fremfører for at etablere en ordning om gruppesøgsmål i Danmark. Allerede de gældende regler muliggør i vidt omfang, at sager kan slås sammen via repræsentation, kumulation mv. Retsplejerådet henviser til forskellige sager, f.eks. forbrugersager, børssager, forureningssager, konkurrencesager, sager vedrørende ulykker i forbindelse med brug af transportmidler, sager om skatter og afgifter mv., men det undersøges ikke nærmere, hvad der reelt – i de konkrete sager der har været – ville kunne opnås yderligere ved regler om gruppesøgsmål.

Med hensyn til Retsplejerådets bemærkning om, at en udnyttelse af de muligheder, der ligger i de gældende regler om kumulation mv., forudsætter, at alle parter har ”vilje til at udnytte disse muligheder”, bemærker Rederiforeningen, at hvis der ikke er vilje til at udnytte de bestående muligheder, kunne det jo også skyldes, at mange sagsøgere efter at have konsulteret deres advokater mv. må konstatere, at de har en dårlig eller tvivlsom sag, og derfor vælger ikke at føre den.

Rederiforeningen anfører, at man må frygte, at der kan komme en tendens til, at der søges gennemført spekulative og yderst tvivlsomme krav via gruppesøgsmål, idet omkostningerne ved at forsøge sig via gruppesøgsmål kan være ganske beskedne eller slet ikke eksisterende med de foreslåede regler om sikkerhedsstillelse og muligheden for, at kravet om sikkerhedsstillelse kan frafalde.

Rederiforeningen anfører endvidere, at selv om der ikke er tilsigtet en ændring af materielle regler, kan det meget vel blive resultatet. Man kan således udmærket forestille sig, at gældende krav om individuel tabsudmåling og erstatning vil blive håndteret med en noget rund hånd, når der er mange nogenlunde ens krav, men ikke nødvendigvis ens tab, og at der bliver ringe mulighed for at tage individuelle hensyn, f.eks. hensyn til den udviste culpa fra en skadevolders side i de enkelte situationer eller hensyn til egen skyld hos de enkelte gruppemedlemmer. Det er muligt, at ordninger med gruppesøgsmål kan være egnede i retssystemer, hvor man ikke har problemer

med at generalisere erstatningsudmålinger og ser stort på individuelle forhold, skyld i de enkelte tilfælde mv., men da sådanne ordninger stemmer dårligt med danske retstraditioner, er det svært at se det saglige i en ordning med gruppesøgsmål.

Dansk Arbejdsgiverforening finder det unødvendigt og retssikkerhedsmæssigt betænkeligt at indføre regler om gruppesøgsmål i Danmark. I relation til ligeløns- og ligebehandlingssager er der efter DA's opfattelse hverken grundlag eller behov for at indføre regler om gruppesøgsmål. I sager vedrørende forskelsbehandling vil det typisk være nødvendigt at foretage en konkret vurdering af omstændigheder i den enkelte sag, og DA stiller sig derfor tvivlende over for, at sådanne sager skulle være egnede til at blive ført som gruppesøgsmål. Hvis en hel gruppe af personer føler sig krænket, vil der i øvrigt næppe være grundlag for at rejse et civilt søgsmål, og forholdet vil typisk skulle bedømmes efter straffeloven. Med hensyn til ligelønssager bemærkes, at der har været ført et betydeligt antal af sådanne sager gennem årene, herunder langt hovedparten i faglig voldgift, og flere af disse har omfattet eller haft betydning for et større antal lønmodtagere. De ganske få ligelønssager, der har været ført ved domstolene, har derimod typisk kun vedrørt en enkelt medarbejder, og der synes derfor ikke at være belæg for en antagelse om, at der af hensyn til ligelønssager er behov for regler om gruppesøgsmål.

Dansk Industri finder ikke, at betænkningen giver et tilstrækkeligt grundlag for lovgivning om gruppesøgsmål, og efter DI's opfattelse bør der – hvis man ønsker at gå videre med overvejelserne om gruppesøgsmål – nedsættes et egentlig udvalg herom med bred repræsentation.

DI sætter spørgsmålstegn ved værdien af at indføre regler om gruppesøgsmål og henviser til, at Retsplejerådet selv anfører, at regler om gruppesøgsmål ikke kan forventes at give væsentligt bedre mulighed for at behandle et større antal ensartede krav end de gældende regler om sammenlægning af krav (kumulation). Det er endvidere DI's opfattelse, at gruppesøgsmål øger muligheden for at misbruge retssystemet via uberettigede sagsanlæg, og DI vurderer, at ulemperne ved gruppesøgsmål overstiger fordelene.

Det er DI's indtryk, at de erfaringer, som danske virksomheder har med gruppesøgsmål i forbindelse med samhandel med f.eks. USA, er entydigt negative, og at man i mange sammenhænge tvinges til forlig i sager, hvor de rejste krav er materielt uberettigede. Indførelse af gruppesøgsmål vil efter DI's opfattelse være et nyt redskab til at skabe mediemæssig eksponering af sager, som efter en juridisk vurdering viser sig at være materielt uberettigede, og en virksomhed, der frifindes i et gruppesøgsmål, vil sjældent få dækket sine fulde faktiske sagsomkostninger, idet udgifter til advokatbistand kun dækkes med et "passende beløb".

DI finder endvidere, at man kunne være gået væsentligt dybere end det er tilfældet i betænkningen med hensyn til den strukturelle opdeling mellem myndighedsopgaver og retshåndhævelse,

som indtil nu har karakteriseret Danmark, og med hensyn til, om indførelse af gruppesøgsmål kan påvirke prøvelsesintensiteten ved de offentlige myndigheder og føre til en højere grad af tilbageholdenhed. Hvis der indføres gruppesøgsmål, vil denne overgang til privat retshåndhævelse efter DI's opfattelse kunne få betydning for fremtidig strukturtilpasning i den offentlige sektor.

Finansrådet er af den overordnede opfattelse, at det ikke i betænkningen er godtgjort, at der skulle være behov for en ny procesform, og at der med betænkningen ikke er skabt grundlag for lovgivningsmæssigt at gå videre med tankerne om gruppesøgsmål. Det har således reelt ikke været muligt at finde eksempler på sager, der i dag opgives som følge af manglende regler om gruppesøgsmål, og Retsplejerådet anfører selv, at regler om gruppesøgsmål ikke kan forventes at give væsentlig bedre mulighed for at behandle et større antal ensartede krav, end de gældende regler om sammenlægning af krav (kumulation). Erfaringerne fra Sverige, hvor der kun har været anlagt ganske få retssager, siden reglerne om gruppesøgsmål trådte i kraft i 2003, kan næppe bruges som argument for, at der også skal indføres gruppesøgsmål i Danmark.

Finansrådet efterlyser en diskussion af, om krav, der er individuelt uprocesbare, overhovedet egner sig til domstolsbehandling. Finansrådet anfører, at behovet for at kunne føre sådanne sager ved domstolene er mindre i et land som Danmark, hvor tilsyn og regulering af virksomheder er mere intensiv end i f.eks. USA, hvortil kommer mulighederne for at indbringe sager af lille økonomisk betydning for diverse klagenævn og for domstolene ved at anvende den kommende småsagsproces. Endvidere er behovet for økonomisk genopretning til den, som måtte have lidt skade, mindre udtalt i sådanne sager i forhold til behovet for at sanktionere en ansvarspådragende adfærd hos en virksomhed. Det synes mere oplagt, at virksomheden bliver pålagt en sanktion f.eks. i form af en bøde, hvis der er belæg herfor, end at der skal føres en langvarig og omkostnings tung retssag. Taber virksomheden sagen, vil omkostningerne ved udbetalingen af erstatninger kunne risikere at overstige det samlede erstatningsbeløb.

Finansrådet har vanskeligt ved at forestille sig, hvordan individuelle forhold som f.eks. spørgsmål om egen skyld, passivitet, forældelse, god tro mv. skulle kunne indgå i et gruppesøgsmål. En manglende inddragelse af de nævnte forhold vil kunne føre til materielt urigtige afgørelser, hvilket ville være helt uacceptabelt. Der vil næppe heller være større fordele ved at føre erstatnings sager som gruppesøgsmål, hvis der er tale om sager, hvor erstatningsbeløbet skal opgøres individuelt ved efterfølgende sager.

Forbrugerrådet anfører, at man må følge udviklingen i samfundet og tilrettelægge systemet således, at også forbrugere med mange små krav oplever, at "acces to justice" også gælder for dem, og Forbrugerrådet har i mange år talt for indførelse af gruppesøgsmål, primært fordi det ikke er muligt for den enkelte forbruger at køre en lang og dyr retssag om småbeløb. Der har

således gennem tiden været flere eksempler på sager, hvor forbrugernes retsbevidsthed krænkes, fordi sager aldrig er blevet ført, selv om de vedrører mange forbrugere og samlet set store beløb. Forbrugerrådet finder, at gruppesøgsmål vil bidrage til, at den materielle lovgivning slår igennem ved, at forbrugerne har en reel forhandlingsposition, og gruppesøgsmål vil være et vigtigt supplement til behandling ved klagenævn.

Forbrugerrådet har vanskeligt ved at se nogen rimelig begrundelse for den modstand, som erhvervslivet udtrykker over for gruppesøgsmål. Forbrugerrådet håber ikke, at erhvervslivets markante modstand skyldes, at gruppesøgsmål vil være effektivt i tilfælde af mange lovovertrædelser, der hver især drejer sig om små beløb, og hvor man hidtil har kunnet læne sig tilbage i forvisning om, at det var for omstændeligt at kræve erstatning. Forbrugerrådet bemærker, at det amerikanske retssystem hverken materielt eller processuelt kan sammenlignes med det danske retssystem, og at erfaringerne med gruppesøgsmål i USA derfor ikke kan bruges som argument imod at indføre gruppesøgsmål i Danmark.

Forenede Danske Motorejere deler Retsplejerådets opfattelse af, at der i dansk retspleje er behov for at kunne anlægge gruppesøgsmål, og anfører, at der inden for bilbranchen er et behov for at kunne iværksætte gruppesøgsmål, f.eks. når en bestemt bilmodel sælges og markedsføres til et stort antal forbrugere.

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer støtter Retsplejerådets forslag om at indføre regler om gruppesøgsmål i dansk ret. Foreningen anfører, at de foreslåede regler skal ses i sammenhæng med stramningerne af konkurrenceloven, hvor formålet bl.a. er at styrke bekæmpelsen af ulovlige karteller og samtidigt skabe mere konkurrence i både den private og offentlige sektor. Foreningen finder den foreslåede tilmeldingsmodel hensigtsmæssig som en afbalanceret løsning, der tager passende hensyn til såvel forbrugere, erhvervsliv samt det offentlige.

Forsikring & Pension udtrykker overordnet modstand mod Retsplejerådets forslag om at indføre regler om gruppesøgsmål i dansk ret. Det er F&P's holdning, at grundlaget for forslaget forekommer yderst spinkelt, at der ikke er påvist et behov for en så væsentlig ændring, og at forslaget vil være forbundet med væsentlige retssikkerhedsmæssige betænkeligheder.

F&P anfører, at der ikke foreligger et erfaringsgrundlag, der på nogen måde dokumenterer, at indførelse af gruppesøgsmål i et retssystem som det danske vil medføre væsentlige forbedringer for brugerne – de svenske erfaringer viser tværtimod nærmest det modsatte, og Retsplejerådet anfører selv, at regler om gruppesøgsmål ikke kan forventes at give væsentligt bedre mulighed for at behandle et større antal ensartede krav, end de gældende regler om sammenlægning af krav (kumulation).

F&P anfører, at Retsplejerådets antagelse om, at regler om gruppesøgsmål vil hjælpe de parter, der i dag – hovedsageligt på grund af kravets størrelse – ikke har ”vilje” til at udnytte de eksisterende muligheder, er et noget tyndt grundlag for at foreslå en så markant ændring af de grundlæggende retsplejeregler. F&P stiller sig i øvrigt noget uforstående over for, hvad det er for sager, hvor parterne ikke har ”vilje” til at gennemføre en domstolsbehandling, og henviser til, at der allerede er etableret (eller er ved at blive etableret) et system i form af klagenævn mv. på forbrugerområdet og en småsagsproces, der imødekommer behovet hos de parter, hvor ”viljen” til at gennemføre en klagebehandling som følge af kravets størrelse er begrænset.

F&P anfører, at forslaget om gruppesøgsmål hovedsageligt synes at være møntet på sager af meget begrænset økonomisk værdi for de enkelte gruppe-medlemmer, og at formålet således i højere grad synes at være af adfærdsregulerende karakter i forhold til erhvervsdrivende mv., som overtræder materiel lovgivning, end at sikre de enkelte berørtes retsstilling. F&P finder dette mål anerkendelsesværdigt i sig selv, men når dette står alene, bør det mere hensigtsmæssigt varetages ved almindelig myndighedsudøvelse i form af tilsyn, sanktioner mv.

Efter F&P's opfattelse bryder forslaget om gruppesøgsmål med grundlæggende principper og traditioner i dansk retspleje, herunder princippet om, at de enkelte krav i bevismæssig henseende mv. behandles individuelt. Gruppesøgsmål vil formentlig typisk involvere en eller anden form for erstatningskrav fra gruppe-medlemmernes side, og den økonomiske opgørelse vil i sådanne sager normalt skulle foretages på baggrund af en individuel vurdering. I hovedparten af erstatningssagerne vil det derfor formentlig alene være ansvarsgrundlaget, der vil kunne være genstand for gruppesøgsmål, og de involverede personer må så efterfølgende gøre deres konkrete krav gældende. Der synes efter F&P's opfattelse hermed ikke at være vundet meget i forhold til det eksisterende system, og forslaget vil under alle omstændigheder ikke hjælpe dem, der ikke har ”vilje” til at gennemføre en retssag, og som ellers var målet for de foreslåede ændringer.

I det hele taget er forudsætningen om ensartede forhold ikke så enkel, som betænkningen synes at lægge op til, idet det ofte vil være relevant at inddrage andre individuelle forhold end erstatningsudmålingen, herunder f.eks. spørgsmål om egen skyld, passivitet, forældelse, god tro mv., og regler om gruppesøgsmål vil vanskeliggøre mulighederne for at inddrage disse elementer i domstolsbehandlingen.

Efter F&P's opfattelse vil forslaget om gruppesøgsmål medføre en svækkelse af sagsøgtes retsstilling, idet sagsøgte vil stå over for en mere eller mindre ukendt kreds af sagsøgere, hvor erstatningskravet ikke lader sig fastsætte på forhånd, og hvor individuelle forhold afskæres fra processen. Dette vil efter F&P's opfattelse ikke bare svække kvaliteten i domstolsbehandlingen, men vil også kunne placere sagsøgte i en usikker økonomisk og imagemæssig situation. I forhold til omverdenen (investorer mv.) vil dette kunne være fatalt for en virksomhed, der i givet fald vil

kunne presses til at indgå forlig mv. også i sager, hvor de bagvedliggende individuelle krav ikke er berettigede.

Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd er tilhænger af en indførelse af regler om gruppesøgsmål.

HTS Interesseorganisationen er af den klare holdning, at der ikke er behov for gruppesøgsmål i Danmark. Det er HTS-I's opfattelse, at de nuværende muligheder for sammenlægning af krav (kumulation) er fuldt tilstrækkelige og effektivt håndterer tvister om et større antal ensartede krav. Regler om gruppesøgsmål vil efter HTS-I's opfattelse ikke være ressourcemæssigt og administrativt besparende, men tværtimod skabe risiko for unødigt procesførelse med inddragelse af borgere og virksomheder i sager af et muligvis tvivlsomt indhold.

HTS-I finder ikke, at den kontrol, der ligger i, at domstolene skal skønne, at et gruppesøgsmål skal være den bedste måde at behandle de ensartede krav på, ændrer ved, at der vil kunne anlægges gruppesøgsmål om et beløbsmæssigt vanskeligt opgørligt krav. Alene anlægget af et gruppesøgsmål mod en erhvervsdrivende vil efter HTS-I's opfattelse kunne have betydelige skadevirkninger for sagsøgte, herunder at den erhvervsdrivende efter almindelige regnskabsregler vil skulle foretage hensættelser af en størrelsesorden, der på den ene side er uvis og muligt helt unødvendig, og i form af negativ indflydelse på virksomhedens markedsposition, finansielle position og kursdannelsen på dens eventuelt børsnoterede aktier. Skadevirkningerne vil ikke kunne dækkes af de sagsomkostninger, der måtte blive pålagt grupperepræsentanten at betale i tilfælde, hvor sagsøgte frifindes, og disse sagsomkostninger vil i øvrigt ikke dække virksomhedens fulde faktiske udgifter til repræsentation under retssagen.

Institut for Menneskerettigheder er som udgangspunkt positiv over for en indførelse af muligheden for at anlægge gruppesøgsmål.

Københavns Retshjælp kan støtte indførelse af adgang til gruppesøgsmål i dansk ret.

Landbrugsraadet kan generelt set ikke støtte en indførelse af regler om gruppesøgsmål og vurderer, at det reelle behov for gruppesøgsmål er minimalt, idet hverken konkrete forventninger eller aktuelle problemstillinger, som gruppesøgsmålsregler forventes at kunne imødekomme, fremgår med stor tydelighed af betænkningen.

Landbrugsraadet finder, at en række faktorer taler for, at der ikke findes et behov for gruppesøgsmålsregler i Danmark. Der findes allerede gruppesøgsmålsregler i markedsføringsloven, som ikke benyttes, der findes regler for sammenlægning af krav (kumulation), og der er tilsyneladende kun kendskab til ganske få sager, som er opgivet indbragt for domstolene.

Landbrugsraadet finder, at gruppesøgsmålsregler vil rejse en række retssikkerhedsmæssige spørgsmål og risici – både for forbrugere og virksomheder. Bl.a. forekommer det umuligt for virksomheder at kunne identificere gruppemedlemmerne samt kunne udbetale erstatning. Endvidere vil det være vanskeligt for sagsøgte at gennemføre og dokumentere egen skyld og passivitet.

Realkreditrådet finder det betryggende, at det gældende regelsæt er blevet gennemgået med blik på nuværende og fremtidige behov, således at det fra Retsplejerådet tilkendegives, at regelsættet i de store linjer egentlig er hensigtsmæssigt indrettet. I det perspektiv kan det undre, at der alligevel findes behov for at indføre nye særlige regler for at dække et processuelt behov, som i det store hele allerede i dag er tilgodeset. Realkreditrådet erkender dog, at mange flere produkter og ydelser masseproduceres efter ens standarder, og at det skaber behov for at kunne anskue problemer i den henseende under ét.

Realkreditrådet finder det væsentligt at fastholde udgangspunktet om en opt in-model, så man kan være sikker på, at deltagerne i gruppesøgsmålene deltager på grundlag af deres egen aktive beslutning. Realkreditrådet har som udgangspunkt ikke indvendinger mod, at krav skal kunne behandles samlet, uden at parterne er enige om det, og uden uoverskuelige omkostninger for gruppemedlemmerne, men anbefaler, at man nøje overvåger, om disse regler får mærkbar virkning på antallet af sager, der anlægges.

Realkreditrådet bemærker, at realkreditinstitutterne i meget høj grad netop leverer standardprodukter af betydelig økonomisk værdi i stort volumen til (stort set) alle landets ejendomsbesiddere, uden at institutterne af den grund er hyppige deltagere i sager ved domstolene. Sagsantallet i Realkreditankenævnet er så lavt, at der ikke er forventninger om, at regler om gruppesøgsmål vil få effekt for realkreditinstitutternes adfærd og virksomhed. De påtænkte regler kan imidlertid eksponere virksomheder som realkreditinstitutterne for sagsanlæg, hvor sager anlægges for at sondere terrænet for erstatninger, fordi risikoen ved et sagsanlæg er blevet reduceret, snarere end fordi der er et materielt belæg for søgsmålet. Det må man følge nøje, så vi ikke langsomt glider over i amerikanske tilstande.

*Som det fremgår, er der delte meninger blandt de hørte myndigheder og organisationer mv. navnlig med hensyn til **behovet** for at indføre regler om gruppesøgsmål i dansk ret og med hensyn til de **mulige skadevirkninger** (navnlig for erhvervslivet), hvis der indføres regler om gruppesøgsmål.*

Lovforslaget er udformet i overensstemmelse med Retsplejerådets forslag, der bygger på en samlet afvejning af de mange hensyn, der må indgå i vurderingen af, om der bør indføres regler om gruppesøgsmål i dansk ret, jf. pkt. 3.1.8 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Justitsmini-

steriet er som anført i lovforslagets bemærkninger enig med Retsplejerådet i, at indførelse af regler om gruppesøgsmål mere hensigtsmæssigt end f.eks. en styrkelse af reglerne om sammenlægning af krav (kumulation) vil give mulighed for på en effektiv måde at håndtere tvister om et større antal ensartede krav og dermed bl.a. styrke gennemtvivelsen af et større antal ensartede og berettigede, men individuelt "uprocesbare" krav. Endvidere er de foreslåede regler om gruppesøgsmål udformet i forlængelse af de gældende regler om sammenlægning af krav (kumulation) og også i øvrigt tilpasset de almindelige processuelle regler i retsplejeloven.

Formålet med lovforslaget er således at lette adgangen til domstolene og dermed lette gennemførelsen af berettigede krav, herunder krav, som i dag opgives af ressourcemæssige årsager. Det er væsentligt, at der er reel mulighed for at gennemtvivne berettigede krav ved domstolene, også når kravene enkeltvis er så små, at de er individuelt "uprocesbare", og det vil regler om gruppesøgsmål kunne medvirke til. Lovforslaget vil således medvirke til at styrke retssikkerheden for bl.a. forbrugere og virksomheder, der vil få lettere ved at komme igennem med (et større antal) ensartede krav, f.eks. om erstatning som følge af et nærmere angivet forhold eller tilbagebetaling af et uberettiget gebyr.

Retsplejerådet har været opmærksom på, at der kunne være en vis risiko for, at en adgang til gruppesøgsmål "misbruges" til at presse virksomheder mv. til at acceptere uberettigede krav. Ved lovforslagets udformning er der lagt vægt på at undgå denne risiko ved at fastsætte en række betingelser for anlæg af et gruppesøgsmål, herunder at retten skal godkende, at sagen er egnet som gruppesøgsmål, samt en række "kontrolmekanismer", bl.a. at retten skal godkende grupprepræsentanten og kan stille krav om sikkerhedsstillelse. Hvis sagsomkostningerne kan blive meget store, bør der normalt kræves sikkerhedsstillelse, medmindre grupprepræsentanten åbenbart vil være i stand til at betale pålagte sagsomkostninger, jf. pkt. 3.4.6 i lovforslagets almindelige bemærkninger og bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 254 e, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 10).

Hovedformålet med de foreslåede regler om gruppesøgsmål er som nævnt at bidrage til, at berettigede krav opfyldes, hvilket klart falder inden for den civile retsplejes funktion. Det vil – som ved andre initiativer, der letter adgangen til domstolene – kunne være en følge heraf, at håndhævelsen af den gældende materielle lovgivning styrkes, men dette vil efter Justitsministeriets opfattelse ikke i øvrigt påvirke tilsynsmyndighedernes offentligretlige kontrol med erhvervsvirksomhed, jf. herved pkt. 3.1.8 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Lovforslaget bygger bl.a. på en forudsætning om en uændret videreførelse af eksisterende materielle regler og principper om individuel udmåling af erstatning for det lidte tab og af for meget betalt vederlag, jf. pkt. 3.1.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger. I tilfælde, hvor ensartede spørgsmål, f.eks. vedrørende ansvarsgrundlaget, er udskilt til særskilt behandling under et grup-

pesøgsmål, kan der i tilfælde, hvor gruppen får medhold, være behov for efterfølgende at afklare, hvilket beløb det enkelte gruppe medlem skal have udbetalt i erstatning mv. Hvis grundlaget for udmåling af erstatning mv. ikke er ensartet, vil dette ikke kunne ske efter de foreslåede regler om gruppesøgsmål, jf. pkt. 3.3.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Det tilføjes, at Retsplejerådet som led i sit arbejde med betænkningen har inddraget rådets bredt sammensatte følgegruppe, herunder ved at gennemføre en spørgeskemaundersøgelse om gruppesøgsmål blandt følgegruppens medlemmer. Retsplejerådet har endvidere afholdt en særskilt møderække med repræsentanter for Forbrugerrådet, Forbrugerombudsmanden, Dansk Industri og HTS Interesseorganisationen, hvor disse bl.a. har haft lejlighed til at kommentere rådets overvejelser og udkast til lovforslag. Efter Justitsministeriets opfattelse foreligger der med betænkningen og høringssvarene over betænkningen et tilstrækkeligt grundlag for en stillingtagen til, om der bør indføres regler om gruppesøgsmål i dansk ret.

2. Tilmelding og framelding

Forbrugerombudsmanden anfører, at den foreslåede frameldingsmodel, som kan anvendes i de undtagelsestilfælde, hvor de omtvistede krav er så små og så mange, at de ikke er egnet til individuelle søgsmål eller gruppesøgsmål efter tilmeldingsmodellen, vil gøre det muligt at føre sager om krav, som i dag slet ikke bliver gjort til genstand for behandling ved domstolene.

Advokatrådet anfører, at det bør afklares, om der skal ske underretning af potentielt berettigede, der er bosiddende i udlandet, og om personer, der ikke har bopæl i Danmark, vil være omfattet af et gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen. Endvidere kan der være grund til at udbygge Retsplejerådets bemærkninger med hensyn til, hvornår et gruppesøgsmål efter tilmeldingsmodellen ikke vil være en hensigtsmæssig måde at behandle kravene på.

Danmarks Jurist- og Økonomforbund foreslår en videre adgang til at føre gruppesøgsmål med automatisk medlemskab (eventuelt efter en frameldingsmodel), herunder således at en faglig organisation kan udpeges som grupperepræsentant i gruppesøgsmål med automatisk medlemskab, hvor det er aktuelt ud fra sagens karakter og organisationens formål og interesseområde. DJØF anfører, at en sådan mulighed vil give en lang række fordele, herunder bedre procesøkonomi, større genopretning, modvirke modstridende afgørelser samt færre udgifter til sagsomkostninger og forligsforhandlinger.

Dansk Industri finder det betænkeligt og kritisabelt, at betænkningen indeholder et forslag om gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen, som alene skal kunne rejses af myndigheder med lovhjemmel hertil. Dette indebærer, at statslige myndigheder kan rette krav mod erhvervslivet, hvorimod erhvervslivet afskæres fra at rejse krav efter denne model mod det offentlige, idet det

er urealistisk, at offentlige myndigheder uden at være generelt inhabile skulle føre sager mod staten på vegne af erhvervslivet.

Finansrådet advarer kraftigt mod, at en eventuel indførelse af regler om gruppesøgsmål kommer til at indeholde regler om gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen. Finansrådet finder det retssikkerhedsmæssigt yderst betænkeligt, hvis der bliver åbnet adgang til at føre retssager, hvor der ikke er klarhed over, på hvis vegne sagen føres. En sådan model vil ligge meget fjernt fra dansk retstradition og gøre det meget vanskeligt for sagsøgte at varetage sine interesser, idet sagsøgte for at kunne gøre dette som minimum må have klarhed over, hvilke krav der gøres gældende og af hvem. At det efter forslaget alene vil være en offentlig myndighed, som vil kunne være grupperepræsentant i en sådan sag, ændrer ikke herved, og det er desuden vanskeligt at se, hvordan individuelle forhold som f.eks. spørgsmål om egen skyld, passivitet, forældelse, god tro mv. skulle kunne inddrages i opt out-sager, hvor der ikke er klarhed over, hvem der gør krav gældende. Hvis sådanne momenter ikke inddrages i sager, hvor det er relevant, risikeres imidlertid materielt urigtige afgørelser.

Endvidere må det antages, at opt out-gruppesøgsmål kun kan anlægges mod erhvervslivet, idet det virker oplagt, at der kan opstå habilitetsproblemer og retssikkerhedsmæssige problemer, hvis en offentlig myndighed skal repræsentere borgerne i en sag anlagt mod en anden myndighed.

Forbrugerrådet anfører, at der bør indføres gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen. Den præventive effekt af indførelsen af gruppesøgsmål afhænger heraf, og de svenske regler om gruppesøgsmål, der bygger på en ren tilmeldingsmodel, anses af den svenske forbrugerombudsmand for at være særdeles komplicerede at administrere, fordi det er både omkostnings- og tidskrævende at annoncere efter og registrere oplysninger vedrørende de personer, der ofte kun har små krav. Frameldingsmodellen er den mest effektive og retfærdige håndhævelse af retsreglerne, fordi alle, som er i samme situation, bliver dækket, også de ressourcetsvage forbrugere, som af forskellige grunde ikke ville sørge for at tilmelde sig gruppesøgsmålet.

Forsikring & Pension anfører, at de retssikkerhedsmæssige betæneligheder ved gruppesøgsmål i særlig grad gør sig gældende i forhold til gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen, og F&P udtrykker særligt modstand imod denne model. F&P finder ikke, at det forhold, at grupperepræsentanten her efter forslaget vil være en offentlig myndighed (Forbrugerombudsmanden), på nogen måde dæmper op for de problemer, som sagsøgte står i, når denne ikke har mulighed for at danne sig et overblik over, hvem der er inddraget i sagen, sagsgenstandens værdi mv.

HTS Interesseorganisationen anfører, at gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen kan have helt uoverskuelige konsekvenser for en domfældt erhvervsvirksomhed og påføre erhvervsvirksomheden yderligere skade af både økonomisk og indirekte pønalt karakter. F.eks. ses der ikke at

være taget stilling til, hvordan de pågældende forbrugere efter domfældelse af en erhvervsvirksomhed skal dokumentere deres krav over for den pågældende erhvervsvirksomhed. Den domfældte erhvervsvirksomhed påføres betydelige administrative omkostninger ved at skulle behandle de enkelte krav, der måtte blive anmeldt, og vil reelt være i den situation, at den meget vanskeligt kan opfylde dommen, hvilket vil medføre en fortsat negativ indflydelse på erhvervsvirksomhedens markedsposition, finansielle position og kursdannelse på dens eventuelt børsnoterede aktier samt risiko for en fortsat offentlig eksponering.

Som det fremgår af pkt. 3.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger, er Justitsministeriet enig med Retsplejerådet i, at kombinationen af gruppesøgsmål både efter en tilmeldingsmodel og – i begrænset omfang – efter en frameldingsmodel dækker de forskellige behov, som gør sig gældende for krav, der er individuelt ”procesbare” henholdsvis ”uprocessbare” (dvs. krav, som i almindelighed kan henholdsvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål). Gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen vil være særligt relevant, når kravene udspringer af løbende kunde- eller tjenesteforhold, hvor sagsøgte som regel ud fra sit kunderegister mv. vil have overblik over, hvor mange en afgørelse kan få virkning for.

Gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen er efter forslaget subsidiært i forhold til gruppesøgsmål med tilmelding. Det vil bero på en samlet vurdering af den enkelte sags konkrete omstændigheder, herunder navnlig antallet af berørte, om et gruppesøgsmål med tilmelding vil være en hensigtsmæssig måde at behandle kravene på, jf. bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 254 e, stk. 8 (lovforslagets § 1, nr. 10).

Efter forslaget er det endvidere en betingelse, at de enkelte krav må anses for individuelt ”uprocessbare”, og det skyldes bl.a. de principielle betænkeligheder, der kan være ved at lade personer være omfattet af en retssag uden deres aktive tilmelding.

*I forhold til lovudkastet i betænkningen er det i lovforslaget præciseret, at frameldingsmodellen kun kan anvendes, når det er **klart**, at kravene på grund af deres ringe størrelse almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål, og det er præciseret, at retten normalt kun bør give tilladelse til at anvende frameldingsmodellen, når det enkelte krav ikke overstiger ca. 2.000 kr., jf. forslaget til retsplejelovens § 254 e, stk. 8, 1. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 10), og bemærkningerne hertil. Hermed understreges det, at frameldingsmodellen har undtagelsens karakter. Det er endvidere præciseret, at den bindende virkning af en dom i et gruppesøgsmål med framelding kun omfatter personer, som kunne have været sagsøgt i Danmark vedrørende det pågældende krav, jf. pkt. 3.2.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.*

3. Grundlæggende betingelser for gruppesøgsmål

Forbrugerombudsmanden anfører, at det i gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen vil være en betydelig hæmsko, hvis der skal udarbejdes lister med navne og adresser på gruppemedlemmerne, bl.a. fordi det kan dreje sig om tusindvis af personer. Forbrugerombudsmanden er enig i, at det til brug for en eventuel tvangsfuldbyrdelse vil være nødvendigt at udarbejde sådanne lister, men at vente indtil da har den fordel, at det meget store arbejde med at finde frem til de berørte forbrugere først skal udføres, når det er fastslået, at gruppemedlemmernes krav er berettiget. Endvidere vil et krav om lister med navne og adresser på gruppemedlemmerne reelt afskære gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen i tilfælde, hvor sagsøgte ikke ønsker at medvirke ved at oplyse navnene på de berørte forbrugere, eller hvor sagsøgte ikke er bekendt med navnene på de berørte forbrugere. Desuden kan modpartens og rettens interesse i at kende størrelsen af gruppen tilgodeses ved, at det skal sandsynliggøres, hvor stor gruppen er, f.eks. ved, at man kender antallet af kunder, der har indgået den kontrakt eller betalt det gebyr, som er det omstridte punkt, eller ved oplysninger om, hvor meget der er solgt af et givent produkt.

Forbrugerombudsmanden anfører, at det vil være mest hensigtsmæssigt, at de gruppesøgsmål, som Forbrugerombudsmanden skal føre, vil kunne indbringes for Sø- og Handelsretten, som det er tilfældet med Forbrugerombudsmandens civile sager vedrørende markedsføringsloven. Man vil i så fald kunne trække på det erfaringsgrundlag, som Sø- og Handelsretten har og gøre brug af det markedskendskab, som de sagkyndige dommere, der medvirker fra erhvervs- og forbrugersiden i sagerne, har.

Advokatrådet anfører, at det bør sikres, at der ikke som følge af en for vag beskrivelse i loven og dens forarbejder af betingelserne for gruppesøgsmål anlægges gruppesøgsmål, som først efter langvarige forhandlinger og flere prøvelser viser sig ikke at opfylde betingelserne. Advokatrådet anfører, at der kan være grund til at udbygge Retsplejerådets bemærkninger med hensyn til, hvad der forstås ved ensartede krav, og hvad der ligger i betingelsen om, at gruppesøgsmålet skal skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, idet den overordnede afvejning af hensigtsmæssigheden af gruppesøgsmål sammenlignet med andre procesformer i det væsentligste bør være en politisk og ikke en juridisk beslutning.

3F Fagligt Fælles Forbund, Handels- og Kontorfunktionærernes forbund i Danmark og Landsorganisationen i Danmark kan ikke tilslutte sig Retsplejerådets synspunkter om, at behovet for gruppesøgsmål skulle være størst i de tilfælde, hvor ensartede krav fremsættes på vegne af flere personer. Der er således et særligt behov for gruppesøgsmål, hvor der ikke kan indgås en tilfredsstillende procesaftale og man derfor tvinges til at anlægge sager, der ofte alligevel bliver udsat på afgørelse af en tidligere anlagt sag. Dette problem løses ikke ved at give mulighed for, at ensartede krav kan fremsættes på vegne af flere personer, men ved at tillade, at ensartede

krav fremsættes *mod* flere personer, eksempelvis ved ensartede sager mod flere af hinanden uafhængige arbejdsgivere.

Forbrugerrådet finder, at det i gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen bør være tilstrækkeligt, at gruppen – og ikke det enkelte gruppemedlem – kan identificeres og størrelsen af gruppen sandsynliggøres.

Forenede Danske Motorejere anfører, at det i de tilfælde, hvor frameldingsmodellen anvendes, ikke bør være en betingelse for søgsmålet, at der fremlægges bilag med alle berørte personers navne og adresser.

Institut for Menneskerettigheder anfører, at der hverken i lovudkastet eller bemærkningerne hertil er nogen præcisering af, på hvilket tidspunkt identifikation af gruppemedlemmerne skal finde sted ved gruppessøgsmål efter frameldingsmodellen. Instituttet tilslutter sig Retsplejerådets betragtning om, at retten vil have et bedre grundlag for at træffe en materielt rigtig afgørelse og for at udmåle rimelige sagsomkostninger, når retten inden sagens afgørelse ved, hvor mange og hvem der vil være omfattet af dommens bindende virkning. Dette skal ses i sammenhæng med, at en identifikation inden sagens afgørelse er bedst overensstemmende med parternes mulighed for at disponere over sagen samt hensynet til sagsøgte behov for forudberegnelighed.

*Det er efter lovforslaget bl.a. et krav, at gruppessøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på. Dette indebærer, at gruppessøgsmål er subsidiært i forhold til andre muligheder for at behandle kravene på, og som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, skal gruppessøgsmålet sammenlignes med realistiske alternativer i den **konkrete** situation, og vurderingen må derfor foretages af retten på grundlag af en samlet afvejning af den enkelte sags konkrete omstændigheder, jf. nærmere pkt. 3.3.2 og 3.3.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger.*

Det er efter lovforslaget bl.a. et krav, at gruppemedlemmerne skal kunne identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde, således at de har mulighed for at tilmelde sig henholdsvis framelde sig gruppessøgsmålet. Som det fremgår af pkt. 3.3.3 i lovforslagets almindelige bemærkninger, indebærer dette, at den valgte underretning som et minimum skal antages at nå langt størsteparten af gruppens medlemmer. Der er således efter lovforslaget ikke noget generelt krav om, at et gruppessøgsmål kun kan godkendes, hvis der foreligger en liste med gruppemedlemmernes navne og adresser.

Efter retsplejelovens § 225, stk. 2, nr. 2 (som affattet fra den 1. januar 2007, jf. lov nr. 538 af 8. juni 2006), kan sager, hvor Forbrugerombudsmanden er part og anvendelsen af markedsføringsloven har væsentlig betydning, anlægges ved Sø- og Handelsretten. Dette gælder også gruppe-

søgsmål, hvor Forbrugerombudsmanden udpeges som grupperepræsentant og dermed anses som part, jf. forslaget til retsplejelovens § 254 f, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 10).

Med hensyn til, om der også bør kunne fremsættes ensartede krav **mod** flere personer, ville det som anført i pkt. 3.3.6 i lovforslagets almindelige bemærkninger efter Justitsministeriets opfattelse være meget vidtgående at udstrække regler om gruppesøgsmål til at omfatte sådanne tilfælde. Der måtte således nødvendigvis blive tale om gruppesøgsmål efter en obligatorisk model, idet sagsøgte ellers blot ville kunne undlade at tilmelde sig henholdsvis framelde sig sagen. I overensstemmelse med Retsplejerådets forslag indeholder lovforslaget derfor ikke regler herom, men der er ikke noget til hinder for, at et gruppesøgsmål efter retsplejelovens regler om sammenlægning af krav (kumulation) anlægges mod flere navngivne personer, og der vil heller ikke være noget til hinder for at sammenlægge to eller flere gruppesøgsmål, der er anlagt mod forskellige personer.

4. Grupperepræsentanten

Forbrugerombudsmanden anfører, at Forbrugerombudsmandens tilsynsvirksomhed og indgrebsbeføjelser i relation til markedsføringslovens §§ 1 og 2 er ophørt på områder, hvor økonomi- og erhvervsministeren har udstedt bekendtgørelser om god skik for finansielle virksomheder. Forbrugerombudsmanden har imidlertid søgsmålskompetence i relation til god skik-reglerne i den finansielle lovgivning, og Forbrugerombudsmanden bør også kunne udpeges som grupperepræsentant i gruppesøgsmål på det finansielle område.

Danmarks Jurist- og Økonomforbund foreslår, at også faglige organisationer skal kunne udpeges som grupperepræsentant i gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen, hvor det er aktuelt ud fra sagens karakter og organisationens formål og interesseområde. DJØF anfører, at en sådan mulighed vil give en lang række fordele, herunder bedre procesøkonomi, større genopretning, modvirkning af modstridende afgørelser samt færre udgifter til sagsomkostninger og forligshandlinger.

Forbrugerrådet er stærkt kritisk over for Retsplejerådets forslag om, at det alene skal være en offentlig myndighed (Forbrugerombudsmanden), der kan udpeges som grupperepræsentant i gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen. Forbrugerrådet finder det urimeligt, at en enkelt person, der bestrider et offentligt embede, og som er udnævnt af regeringen, skal være den eneste, der kan føre denne type sager. Om en sag bliver ført, vil efter forslaget afhænge af, om Forbrugerombudsmanden er interesseret i at føre den og har ressourcer til at føre den.

3F Fagligt Fælles Forbund, Handels- og Kontorfunktionærernes forbund i Danmark og Landsorganisationen i Danmark anfører, at der ved udpegning af grupperepræsentanten bør

lægges afgørende vægt på det enkelte gruppemedlems repræsentativitet i forhold til andre gruppe-medlemmer, og at grupperepræsentanten derfor først bør udpeges, når tilmeldingsfristen er udløbet, så alle tilmeldte gruppemedlemmer kan komme i betragtning ved udpegnen af gruppe-repræsentanten.

Landbrugsraadet finder det afgørende, at der sikres en anden grupperepræsentant end Forbrugerombudsmanden til at varetage erhvervsdrivendes fælles søgsmål. Landbrugsraadet anfører, at der findes en række juridiske områder, som Forbrugerombudsmanden naturligt ikke har indblik eller kompetence i, og det findes principielt forkert og bekymrende at lade Forbrugerombudsmanden repræsentere erhvervsdrivende.

Lovforslaget er udformet i overensstemmelse med Retsplejerådet forslag, og som anført i pkt. 3.4.7 i lovforslagets almindelige bemærkninger er Justitsministeriet enig med Retsplejerådet i, at betænkelighederne ved at tillade gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen mindskes, hvis kun offentlige myndigheder kan udpeges som grupperepræsentant i sådanne gruppesøgsmål, bl.a. fordi offentlige myndigheder – i modsætning til private organisationer mv. – er underlagt et almindeligt saglighedskrav.

I lyset af høringssvarene er det i bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 254 e, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 10), præciseret, at ved et valg mellem flere mulige grupperepræsentanter bør retten udpege den, der efter en samlet vurdering må antages bedst at være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser. I vurderingen vil bl.a. kunne indgå, om den pågældende (f.eks. en forening) er repræsentativ i forhold til kravene i sagen (f.eks. i kraft af de berørte personers medlemskab af den pågældende forening).

Det vil efter Justitsministeriets opfattelse ikke være hensigtsmæssigt at vente med at udpege grupperepræsentanten til efter, at tilmeldingsfristen er udløbet. Gruppemedlemmerne bør således have kendskab til, hvem der er udpeget som grupperepræsentant, før de tager stilling til, om de ønsker at tilmelde sig gruppesøgsmålet, og retten kan også have behov for at drøfte den nærmere afgrænsning af gruppesøgsmålet med grupperepræsentanten, før der åbnes for tilmelding. Hvis det ved tilmeldingsfristens udløb viser sig, at tilmeldingerne til gruppesøgsmålet fordeler sig på en sådan måde, at den udpegede grupperepræsentant må antages at være væsentligt mindre egnet til at varetage de tilmeldte gruppemedlemmernes interesser end andre mulige grupperepræsentanter, vil grupperepræsentanten efter omstændighederne kunne udskiftes, jf. forslaget til retsplejelovens § 254 e, stk. 3 (lovforslagets § 1, nr. 10), og bemærkningerne hertil.

Justitsministeriet har ikke fundet grundlag for i forbindelse med dette lovforslag at foreslå, at andre offentlige myndigheder end Forbrugerombudsmanden skal kunne udpeges som grupperepræsentant i et gruppesøgsmål, og Forbrugerombudsmanden vil i praksis normalt fungere som

grupperepræsentant i gruppesøgsmål, der anlægges på vegne af private forbrugere. I gruppesøgsmål, der anlægges på vegne af erhvervsdrivende, vil der i stedet f.eks. kunne udpeges en brancheorganisation som grupperepræsentant.

Justitsministeriet er enig med Forbrugerombudsmanden i, at Forbrugerombudsmanden bør kunne udpeges som grupperepræsentant også i gruppesøgsmål, der vedrører finansielle virksomheder, og lovforslaget er udformet i overensstemmelse hermed, jf. lovforslagets §§ 5-7 og bemærkningerne hertil.

5. Sagens anlæg

Forbrugerombudsmanden finder det glædeligt, at Retsplejerådet lægger vægt på, at rettens godkendelse af gruppesøgsmålet skal kunne ske hurtigt, og uden at parterne eller retten skal anvende mange ressourcer på dette spørgsmål. Forbrugerombudsmanden henviser til, at der i Sverige har været eksempler på, at beslutningsprocessen om at få et gruppesøgsmål godkendt af retten har været ganske lang til skade for mange berørte forbrugere. Forbrugerombudsmanden er enig i, at det er vigtigt, at gruppesøgsmål kun anvendes, hvor det skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, og at retten skal påse dette, men sagen bør ikke i denne fase kunne blive unødigt forlænget af en af parterne.

Forbrugerombudsmanden er ikke enig med Retsplejerådet i, at sagsøgte medvirken til underretning af gruppemedlemmerne nødvendigvis vil være krænkende for sagsøgte. Efter Forbrugerombudsmandens opfattelse vil sagsøgte ofte betragte en sådan medvirken som naturlig, navnlig hvis der er tale om et løbende mellemværende mellem sagsøgte og de implicerede forbrugere, og der er flere eksempler på, at Forbrugerombudsmanden og Forbrugerklagenævnet har koordineret meddelelser om prøvesager mv. til de relevante forbrugere med den erhvervsdrivende, som også har stået for udsendelsen f.eks. i forbindelse med indkomne klager.

Advokatrådet anfører, at sagsøgte med fordel kunne inddrages på et tidligere tidspunkt i processen, end når retten har godkendt gruppesøgsmålet og udpeget en grupperepræsentant. Rettens undersøgelser af, om gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på, ville således blive lettet betydeligt, hvis sagsøgte kunne give oplysninger om kravene, de eventuelt berettigede samt sin indstilling til f.eks. en prøvesag. Ret til kontradiktion fra sagsøgte på dette punkt ville således øge muligheden for en rigtig afgørelse af, om et gruppesøgsmål kan anlægges. Inddragelse af sagsøgte på et tidligere tidspunkt i processen kunne endvidere imødegå nogle af betænkelighederne omkring gruppesøgsmålet som muligt pressionsmiddel, idet det må antages, at jo tidligere sagsøgte får lejlighed til at ytre sig, jo hurtigere vil sagsøgte kunne standse et uberettiget søgsmål.

Forbrugerrådet anfører, at den domstol, der skal behandle sagen, bør kunne pålægge den sagsøgte erhvervsdrivende at tilvejebringe oplysninger om gruppemedlemmerne.

Som anført i pkt. 3.5.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger er Justitsministeriet enig i, at det i nogle tilfælde vil kunne være hensigtsmæssigt, at retten indhenter en udtalelse fra sagsøgte, før retten tager stilling til, om gruppesøgsmålet kan godkendes, og lovforslaget åbner også mulighed herfor, jf. bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 254 e, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 10).

Justitsministeriet er som anført i pkt. 3.5.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger enig med Retsplejerådet i, at det vil kunne opfattes som et indgreb i virksomhedernes erhvervshemmelighed mv., hvis de kunne pålægges at udlevere (dele af) deres kundekartotek til en grupperepræsentant i et gruppesøgsmål, og i, at det behov, der navnlig i gruppesøgsmål efter frameldingsmodellen vil kunne være for at fremskaffe oplysninger om de berørte, vil kunne opfyldes på en hensigtsmæssig måde i kraft af Forbrugerombudsmandens eksisterende hjemmel i markedsføringsloven til at indhente sådanne oplysninger.

Med hensyn til den praktiske tilrettelæggelse af underretningen er Justitsministeriet enig med Retsplejerådet i, at der ikke bør indføres en regel om, at retten skal kunne pålægge sagsøgte at underrette sine kunder om gruppesøgsmålet, jf. pkt. 3.5.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger. Der er imidlertid efter lovforslaget ikke noget til hinder for, at sagsøgte frivilligt påtager sig at stå for underretningen.

6. Sagsomkostninger, sikkerhedsstillelse og fri proces

Forbrugerrådet anfører, at høje omkostninger og risikoen for, at grupperepræsentanten står alene med disse omkostninger, vil kunne være en hindring for gruppesøgsmåls effektivitet. Forbrugerrådet anfører, at dette problem f.eks. ville kunne løses ved – som i den canadiske provins Québec – at oprette en fond, der giver støtte til gruppesøgsmål. En anden mulighed kunne være at give fri proces til gruppesøgsmål, især vedrørende ”ikke-procesbare krav”.

Forsikring & Pension anfører, at som retshjælpsforsikringen i dag er udformet, vil den samlede forsikringsdækning i sager med flere retligt interesserede kunne forhøjes afhængigt af antallet af sikrede. Forhøjelsen er imidlertid betinget af, at erstatningsudgiften kan fordeles på de involverede forsikringselskaber på grundlag af en ligelig fordeling af sagsomkostningerne på de enkelte sikrede, og det vil ikke være opfyldt efter de foreslåede regler om gruppesøgsmål, hvor gruppe-medlemmerne i givet fald alene hæfter med sikkerhedsstillelsen. Parterne vil derfor i forsikringsmæssig henseende kunne være bedre stillet ved at føre sagen som kumuleret sag frem for som gruppesøgsmål.

Som det fremgår af pkt. 3.6 i lovforslagets almindelige bemærkninger, er Justitsministeriet enig med Retsplejerådet i, at der ikke er behov for særlige regler om betingelserne for fri proces i gruppesøgsmål, og efter forslaget vil de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 31 således finde anvendelse.

Lovforslaget indeholder regler om, hvilken betydning det i givet fald har, hvis et gruppemedlem har retshjælpsforsikringsdækning, jf. pkt. 3.6 i lovforslagets almindelige bemærkninger, men regulerer ikke betingelserne for retshjælpsforsikringsdækning, der fastsættes af forsikringselskaberne. De foreslåede regler om gruppesøgsmål bygger således ikke på en forudsætning om, i hvilket omfang der vil være retshjælpsforsikringsdækning, og dette vil afhænge af de retshjælpsforsikringsbetingelser, som forsikringselskaberne har fastsat.

7. Gruppemedlemmernes stilling under sagen

3F Fagligt Fælles Forbund, Handels- og Kontorfunktionærernes forbund i Danmark og Landsorganisationen i Danmark finder, at ethvert utilfreds gruppemedlem bør have ret til på et hvilket som helst tidspunkt under sagens forberedelse at udtræde som gruppemedlem – eventuelt dog med omkostningsmæssige konsekvenser – med henblik på egen sagsførelse. Endvidere bør alle gruppemedlemmer, der måtte ønske det, få meddelelse om retsmøder og tilsendt processkrifter og gives lejlighed til at udtale sig om sagens førelse. Det bemærkes, at grupperepræsentanten meget enkelt ved oprettelse af en ”konference” ved mail kan orientere alle, der har ytret interesse herfor.

Som anført i pkt. 3.7.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger ligger det i gruppesøgsmålets natur, at gruppemedlemmerne ikke er parter i retssagen i sædvanlig forstand, idet de under retssagen repræsenteres af grupperepræsentanten. Justitsministeriet er enig med Retsplejerådet i, at dette bl.a. bør indebære, at gruppemedlemmerne som udgangspunkt ikke skal indkaldes til retsmøder eller have tilsendt processkrifter mv. og ikke behøver at få adgang til at udtale sig, før retten træffer afgørelse.

Der foreslås ikke lovregler om grupperepræsentantens eventuelle løbende orientering af gruppemedlemmerne om sagens gang, men som anført i pkt. 3.7.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger kan gruppemedlemmer naturligvis foreslå grupperepræsentanten at føre sagen på en nærmere angiven måde, og gruppemedlemmer, der mener, at grupperepræsentanten ikke er i stand til at varetage deres interesser under sagen, kan anmode retten om at udpege en ny grupperepræsentant. Et gruppemedlem kan også anmode retten om tilladelse til at udtræde af gruppen, men det bør være op til retten at afgøre, om der er grundlag for at imødekomme en sådan

anmodning, jf. bemærkningerne til forslaget til retsplejelovens § 254 e, stk. 4, 2. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 10).

8. Appel

Østre og Vestre Landsret foreslår, at det i et lovforslag tydeliggøres, hvem der kan iværksætte appel i form af kære i et gruppesøgsmål.

Østre og Vestre Landsret anfører, at ordningen med tilmelding eller framelding efter anke rejser problemer i relation til, at anke til landsret vedrørende krav på højst 10.000 kr. kræver tilladelse fra Procesbevillingsnævnet (jf. retsplejelovens § 368), idet den ordinære frist for at søge anketilladelse kan være overskredet, inden der er skabt klarhed over, om sagen omfatter tilstrækkeligt mange medlemmer til at kunne blive anket. Endvidere er det uklart, hvordan 10.000 kr.'s grænsen skal beregnes i de forskellige ankesituationer, der kan forekomme i gruppesøgsmål.

Procesbevillingsnævnet finder det hensigtsmæssigt, at der i bemærkningerne til et lovforslag tages stilling til, hvilken betydning 10.000 kr.'s grænsen har i gruppesøgsmål.

Justitsministeriet er enig i, at 10.000 kr.'s ankebegrænsningen er vanskeligt forenelig med den foreslåede ankeordning i gruppesøgsmål, og det foreslås derfor, at en anke til landsretten, der behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, uanset sagens værdi ikke kræver tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, jf. pkt. 3.10.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Med hensyn til, hvem der kan iværksætte appel i form af kære, henvises til pkt. 3.10.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger, hvor der nærmere er redegjort herfor.

9. Økonomiske og administrative konsekvenser

Domstolsstyrelsen forudsætter, at der i det omfang en gennemførelse af reglerne om gruppesøgsmål må antages at medføre et øget ressourceforbrug for domstolene, tages bevillingsmæssigt hensyn hertil.

Forbrugerombudsmanden anfører, at det må forventes, at der skal anvendes mange ressourcer på gruppesøgsmål, som Forbrugerombudsmanden skal afholde udgifterne til, uden at de nødvendigvis vil kunne inddrives hos modparten eller gruppe medlemmerne. Dette forhold bør inddrages ved tildeling af ressourcer til Forbrugerombudsmanden i fremtiden.

HK Landsklubben Danmarks Domstole anfører, at hvis der bliver tale om et større antal sager end det skønnede, bør der gives bevillinger på finansloven til denne type sager, da det ellers kan medføre længere sagsbehandlingstider ved domstolene til stor gene for borgerne.

Som det fremgår af pkt. 4 i lovforslagets almindelige bemærkninger, er det Justitsministeriets vurdering, at lovforslaget samlet set ikke vil have økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige af betydning.

III. Lovforslaget

Det fremsatte lovforslag adskiller sig fra lovudkastet i betænkningen på følgende punkter:

1. Det er præciseret, at frameldingsmodellen kun kan anvendes, når det er *klart*, at kravene på grund af deres ringe størrelse almindeligvis ikke kan forventes fremmet ved individuelle søgsmål, jf. forslaget til retsplejelovens § 254 e, stk. 8, 1. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 10).
2. Det er præciseret, at den bindende virkning af en dom i et gruppesøgsmål med framelding kun omfatter personer, som kunne have været sagsøgt i Danmark vedrørende det pågældende krav, jf. forslaget til retsplejelovens § 254 f, stk. 2, 3. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 10).
3. Det foreslås, at en anke til landsretten, der behandles efter reglerne om gruppesøgsmål, uanset sagens værdi ikke kræver tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, jf. forslaget til retsplejelovens § 254 j, stk. 4, 2. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 10).
4. Det er præciseret, at ansøgning om anketilladelse til en individuel anke af en dom i et gruppesøgsmål kan indgives til Procesbevillingsnævnet indtil 4 uger efter udløbet af den almindelige frist herfor, jf. forslaget til retsplejelovens § 254 k, 2. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 10).
5. Lovforslagets § 1, nr. 1-5 (ændring af retsplejelovens §§ 225-227), erstatter lovudkastets § 1, nr. 1 (ændring af retsplejelovens § 226), som følge af de ændringer af retsplejelovens §§ 225-227, der er gennemført ved lov nr. 538 af 8. juni 2006 (Politi- og domstolsreform) med virkning fra den 1. januar 2007.
6. Der er tilføjet en ændring af retsplejelovens § 400 (lovforslagets § 1, nr. 12), der er indsat ved lov nr. 538 af 8. juni 2006 (Politi- og domstolsreform) med virkning fra den 1. januar 2008.
7. Lovforslagets §§ 4-7 (ændring af markedsføringsloven, lov om finansiel virksomhed, lov om investeringsforeninger mv. og lov om værdipapirhandel mv.) erstatter lovudkastets § 2 (ændring af markedsføringsloven) som følge af vedtagelsen af en ny markedsføringslov (lov nr. 1389 af

21. december 2005) og af den lovtekniske udformning af Forbrugerombudsmandens kompetence i forhold til finansielle virksomheder.

8. Der er foretaget redaktionelle ændringer af forslaget til retsplejelovens § 254 b, stk. 1, nr. 7, § 254 c, stk. 1, nr. 2, og stk. 2, § 254 e, stk. 1, stk. 7, 1. og 2. pkt., § 254 f, stk. 4, § 254 i og § 254 j, stk. 2, 1. pkt. (lovforslagets § 1, nr. 10), og af forslaget til retsafgiftslovens § 49, stk. 2, nr. 10 (lovforslagets § 2, nr. 3).

9. Der er indsat konsekvensændringer som følge af, at betegnelsen ”domsforhandlingen” ved lov nr. 538 af 8. juni 2006 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Politi- og domstolsreform) blev ændret til ”hovedforhandlingen” (lovforslagets § 1, nr. 11 og 13, og § 2, nr. 1 og 2).

10. Der er indsat en konsekvensændring af lov om Domstolsstyrelsen som følge af, at Landsarbejdsrådet er afløst af Beskæftigelsesrådet (lovforslagets § 3).

11. Der er tilføjet en ikrafttrædelsesdato og en overgangsbestemmelse (lovforslagets § 8).